

Elżbieta Zagórska

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

DZIAŁANIA PODEJMOWANE W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W DZIEDZINIE REWITALIZACJI TERENÓW POPRZEMYSŁOWYCH

Wprowadzenie

W województwie śląskim występuje największa w skali kraju powierzchnia terenów przemysłowych, konsekwencją czego jest m.in. degradacja przestrzeni, negatywnie odbijająca się na wizerunku regionu oraz jego pozycji konkurencyjnej. Szansą na ożywienie przemysłowych i zdegradowanych terenów jest ich rewitalizacja, czyli nadanie im nowych funkcji społeczno-gospodarczych, poprawienie ich estetyki oraz podniesienie w nich jakości życia.

Tereny przemysłowe stwarzają zagrożenia dla otoczenia z uwagi na zanieczyszczenia powierzchni ziemi związkami chemicznymi, metalami ciężkimi czy ropopochodnymi¹. Zagospodarowanie takich terenów wymaga wcześniejszej identyfikacji skażeń, które często nie są rozpoznane, a następnie przeprowadzenia ich rekultywacji, prowadzonej pod kątem przyszłego przeznaczenia. Brak wiedzy o aktualnym stanie i stopniu degradacji terenów przemysłowych stanowi bowiem jedną z barier w ponownym ich zagospodarowaniu.

Celem opracowania jest charakterystyka działań zmierzających do udostępnienia potencjalnym inwestorom wiarygodnych informacji o terenach przemysłowych i zdegradowanych w województwie śląskim.

¹ A. Starzewska-Sikorska: Przekształcanie terenów przemysłowych jako działanie służące podniesieniu atrakcyjności regionu. W: Krajobraz zbudowany na węglu. Red. J. Gorgoń. Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych, Katowice 2008, s. 27.

1. Działania samorządu województwa śląskiego w zakresie inicjowania procesów zagospodarowania terenów poprzemysłowych

Województwo śląskie zawdzięcza swój rozwój tradycyjnym przemysłom, w tym głównie górnictwu węgla kamiennego i hutnictwu. Koncentracja przemysłu na niewielkim obszarze przyczyniła się do przekształcenia środowiska przyrodniczego, w rezultacie czego powstały rozległe hałdy przemysłowe, wyrobiska i zapadliska. Zagrożenie dla środowiska stanowią zasolone wody kopalniane odprowadzane do wód powierzchniowych.

Rozpoczęcie po 1989 r. procesu transformacji systemowej polskiej gospodarki zmieniło w sposób zasadniczy warunki funkcjonowania zarówno przedsiębiorstw państwowych, jak też prywatnych, które musiały dostosować się do nowej sytuacji ekonomicznej, silnej konkurencji zagranicznej i ograniczenia popytu krajowego. Na zachowania przedsiębiorstw znaczący wpływ miała koniunktura gospodarcza, wprowadzane zmiany w sferze regulacyjnej oraz procesy przekształceń własnościowych. Procesy restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego i hutnictwa żelaza zapoczątkowały okres bardzo istotnych przekształceń w sferze gospodarczej poszczególnych miast województwa śląskiego². Efektem tego są procesy likwidacyjne w górnictwie węgla kamiennego. W konsekwencji tych przemian pojawia się problem zagospodarowania terenów poprzemysłowych, restrukturyzacji oraz ochrony i zachowania tych terenów oraz zabudowań, które kwalifikują się do traktowania ich w kategoriach dziedzictwa kulturowego³.

Obecnie obowiązujące oraz projektowane dyrektywy unijne wymagają od państw członkowskich podjęcia działań w zakresie terenów zdegradowanych lub zagrożonych degradacją, których celem jest przywrócenie funkcji społecznych i gospodarczych obszarom poprzemysłowym ze względu na rosnącą potrzebę ochrony gleb, powierzchni ziemi i wód⁴. Są to:

² T. Bolek, H. Henzel, J. Konowalczyk, T. Ramian, K. Śmietana, M. Wilczek, E. Zagórska: Rewitalizacja nieruchomości poprzemysłowych w województwie śląskim. Badania statutowe. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2007, s. 4; T. Bolek, H. Henzel, J. Konowalczyk, T. Ramian, K. Śmietana, M. Wilczek, E. Zagórska: Inwestycje na terenach poprzemysłowych a lokalny rynek nieruchomości. Badania statutowe, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2008, s. 27; J. Konowalczyk, T. Ramian, K. Śmietana, E. Zagórska: Zmiany sposobów użytkowania nieruchomości na obszarach poprzemysłowych Górnego Śląska na tle lokalnego rynku nieruchomości. „Nieruchomość” 2005, nr 1, s. 17.

³ K. Gasidło: Nowa rola likwidowanej kopalni węgla kamiennego „Katowice”. W: Rewitalizacja terenów poprzemysłowych. Projekty wykonane w ramach prac dyplomowych na Wydziale Architektury Politechniki Śląskiej. „Gospodarka Przestrzenna” 2003, nr 43, s. 4.

⁴ Wojewódzki Program Przekształceń Terenów Poprzemysłowych i Zdegradowanych. Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych, Główny Instytut Górnictwa, Katowice 2008, s. 8.

- dyrektywa w sprawie gospodarowania odpadami z przemysłu wydobywczego⁵,
- projektowana Ramowa Dyrektywa Glebowa⁶,
- dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu⁷, zwana dalej „dyrektywą 2004/35/WE” (transponowana do polskiego prawa w postaci ustawy o zapobieganiu i naprawie szkód w środowisku, która weszła w życie z dniem 30 kwietnia 2007 r., wprowadzając do przepisów ochrony środowiska „[...] definicję szkody w środowisku, obejmującą szkody w zasobach wodnych, w glebie oraz w siedliskach i gatunkach chronionych, definicje bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku i wymagania działań zapobiegawczych oraz działań naprawczych”⁸).

Artykuł 20 Dyrektywy w sprawie gospodarowania odpadami z przemysłu wydobywczego nakłada na państwa członkowskie obowiązek przeprowadzenia do roku 2012 inwentaryzacji zamkniętych obiektów po działalności górniczej, w tym obiektów gospodarki odpadami znajdującymi się na ich obszarze.

Projekt Ramowej Dyrektywy Glebowej wymaga przeprowadzenia inwentaryzacji terenów zdegradowanych i opracowania raportów o stanie gleby na tych terenach, w których powinny znaleźć się następujące informacje:

- „opis historii tego terenu, opracowany na podstawie oficjalnych dokumentów,
- wyniki analizy jakości gruntu z tych terenów,
- określone poziomy zanieczyszczenia wyrażone jako stężenia substancji w glebie,
- wyszczególnienie substancji niebezpiecznych tworzących potencjalne ryzyko dla środowiska”⁹.

Z projektu Dyrektywy wynika, że realizacja pełnego procesu inwentaryzacji terenów potencjalnie zdegradowanych ma być przeprowadzona w okresie do 25 lat od daty wdrożenia dyrektywy w życie, przy czym w okresie co najmniej 5 lat zidentyfikowanych zostałyby 10% terenu, w ciągu 15 lat co najmniej 60% terenów oraz w ciągu 25 lat 100% terenów. W przeciągu 5 lat od wdrożenia dyrektywy należy opracować krajową strategię remediacji gruntów, analizowaną w okresach 5 letnich¹⁰.

⁵ Dyrektywa 2006/21/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie gospodarowania odpadami pochodzącymi z przemysłu wydobywczego.

⁶ Commission of the European Communities Directive of the European Parliament and of the Council Establishing a Framework for the Protection of Soil Land Amending Directive 2004/35/EC, Brussels, 22.09.2006, COM (2006) 232 final, 2006/0086 (COD).

⁷ Dz. Urz. WE L 143/56 z 30.04.2004 r.

⁸ Wojewódzki Program Przekształceń Terenów Poprzemysłowych i Zdegradowanych. Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych, Główny Instytut Górniczy, Katowice 2008, s. 8-9.

⁹ Ibid., s. 8.

¹⁰ J. Krupanek: Programowanie przekształceń terenów poprzemysłowych i zdegradowanych w skali regionalnej. Przykład województwa śląskiego. W: Innowacyjne rozwiązania rewitalizacji terenów zdegradowanych. CBI DGP w Łędzinach, IETU, Katowice 2009, s. 177; J. Kwiatkowska-

Dyrektywa nie została przyjęta w roku 2007 zgodnie z wyznaczonym harmonogramem, ale jej zapisy stanowią wyznacznik działań Unii Europejskiej w tym zakresie.

Na terenie województwa śląskiego znajduje się 11,3 tys. ha obszarów zdegradowanych i przemysłowych¹¹, a 6,6 tys. ha tych obszarów znajduje się na terenie 14 miast należących do Górnośląskiego Związku Metropolitalnego Silesia (GSM)¹². Szczególnie dużo takich obszarów zidentyfikowano w Katowicach (powyżej 11% terenu miasta), a także w Chorzowie, Świętochłowicach i Bytomiu (od 6% do 11%). W pozostałych miastach Górnośląskiego Związku Metropolitalnego Silesia jest nieco lepiej, a tereny zdegradowane i przemysłowe zajmują od 3% do 6% obszarów miast.

W celu tworzenia warunków dla inicjowania procesów zagospodarowywania terenów przemysłowych samorząd województwa śląskiego jako cel główny wyznaczył utworzenie Regionalnego Systemu Rewitalizacji Terenów Przemysłowych w Województwie Śląskim. Osiągnięciu tego celu podporządkowano cele cząstkowe, a mianowicie m.in.: obniżenie poziomu zagrożenia dla zdrowia ludzi i środowiska związanego z degradacją chemiczną terenów przemysłowych, stworzenie możliwości powtórnego wykorzystywania terenów przemysłowych, a tym samym ochrona terenów „zielonych” oraz poprawa wizerunku regionu¹³.

Opracowany w 2003 r. projekt pt. „Wdrożenie Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej (RSIP)” w województwie śląskim dla wsparcia planowania regionalnego i lokalnego, restrukturyzacji regionu oraz zarządzania w sytuacjach kryzysowych” zawiera „Metodykę waloryzacji terenów przemysłowych”, która obejmuje¹⁴:

- „narzędzia do gromadzenia informacji o terenach przemysłowych i zdegradowanych,

-Malina, C. Pyrcz, B. Zaborski: „Sprawozdanie o stanie gleby” narzędziem identyfikacji i oceny zanieczyszczenia gleb. W: Rekultywacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych. Red. G. Malina. Polskie Zrzeszenie Inżynierów i Techników Sanitarnych Oddział Wielkopolski, Poznań 2011, s. 79-80.

¹¹ Rewitalizacja terenów zdegradowanych a możliwości rozwoju regionu. Revita Silesia. Red. T. Adamski, R. Orpynch. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2011, s. 78.

¹² W skład GZM wchodzi: Bytom, Chorzów, Gliwice, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Tychy, Zabrze, Dąbrowa Górnicza, Sosnowiec, Jaworzno. Zob. Ibid., s. 103.

¹³ J. Ziora, R. Orpynch: Działania podejmowane przez samorząd województwa śląskiego w dziedzinie rewitalizacji terenów zdegradowanych. W: Innowacyjne rozwiązania rewitalizacji terenów zdegradowanych. Red. J. Skowronek. Centrum Badań i Dozoru Górnictwa Podziemnego w Łędzinach, Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych, Katowice 2009, s. 192-193; T. Adamski, J. Ziora: Metodyka waloryzacji terenów przemysłowych w Regionalnym Systemie Informacji Przestrzennej woj. śląskiego. „Problemy Ekologii” 2008, nr 2, s. 100; T. Bolek, H. Henzel, J. Konowalczyk, T. Ramian, K. Śmietana, M. Wilczek, E. Zagórska: Rewitalizacja nieruchomości przemysłowych w województwie śląskim. Badania statutowe. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2007, s. 44-45.

¹⁴ Rewitalizacja terenów zdegradowanych..., op. cit., s. 8.

- wytyczne do opracowania bazy danych do wykorzystania w Regionalnym Systemie Informacji Przestrzennej,
- metodę klasyfikacji terenów opierającą się na ocenie zagrożeń,
- metodę kategoryzacji przydatności terenów pogórnich do zagospodarowania, uwzględniającą specyfikę tych terenów¹⁵.

Celem wdrożonego we wrześniu 2006 r. RSIP było stworzenie użytecznego narzędzia, wspierającego proces realizacji ustawowych zadań stojących przed Samorządem Województwa Śląskiego, do których należą m.in.: zwiększenie skuteczności ochrony środowiska oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa śląskiego¹⁶.

W 2006 r. opracowano arkusz inwentaryzacyjny, który posłużył do przeprowadzenia wstępnej inwentaryzacji terenów przemysłowych i zdegradowanych. Dzięki Metodzie waloryzacji terenów przemysłowych opracowano ankietę, którą rozesłano do wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, izb i organizacji z branży górniczej i hutniczej z terenu województwa śląskiego.

Wypełnione ankiety stanowiły podstawę do utworzenia w ramach RSIP Wojewódzkiej Bazy Terenów Przemysłowych funkcjonującej jako tzw. warstwa TPP¹⁷. W utworzonej w latach 2004-2005 bazie zarejestrowano 486 terenów przemysłowych i zdegradowanych (powyżej 11 000 ha). Gminy i powiaty, na terenie których znajdowały się tereny przemysłowe otrzymały dostęp do bazy oraz możliwość jej aktualizowania i uzupełniania.

Wojewódzka Bazę Terenów Przemysłowych wykorzystano do opracowania przyjętego 17 grudnia 2008 r. przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą Nr III/31/11.2008 Wojewódzkiego Programu Przekształceń Terenów Przemysłowych i Zdegradowanych (WPPTP)¹⁸.

Istotę WPPTP stanowią narzędzia, które umożliwiają wstępną i pełną waloryzację terenów oraz ich klasyfikację, dzięki czemu możliwa jest optymalizacja działań rekultywacyjnych poprzez koncentrację dostępnych środków finansowych na terenach stanowiących potencjalnie największe zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi.

¹⁵ T. Adamski, J. Ziara: Op. cit., s. 100.

¹⁶ Rewitalizacja terenów zdegradowanych a możliwości rozwoju regionu..., op. cit., s. 9.

¹⁷ B. Domański: Rewitalizacja terenów przemysłowych – specyfika wyzwań i instrumentów. Przestrzenne aspekty rewitalizacji śródmieścia, blokowiska, tereny przemysłowe, pokolejowe i powojaskowe. W: Rewitalizacja miast polskich. Tom 4. Red. W. Jarczewski. Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2009, s. 136; J. Bronder: Metoda badań terenów przemysłowych w celu weryfikacji hipotezy o zanieczyszczeniu terenu przemysłowego. W: Innowacyjne rozwiązania rewitalizacji terenów zdegradowanych. CBiDGP w Łędzinach, IETU w Katowicach, Katowice 2009, s. 86.

¹⁸ A. Starzewska-Sikorska: Op. cit., s. 26; J. Bronder: Metoda badań terenów przemysłowych w celu weryfikacji hipotezy o zanieczyszczeniu terenu przemysłowego. W: Innowacyjne rozwiązania rewitalizacji terenów zdegradowanych. CBiDGP w Łędzinach – IETU w Katowicach, Katowice 2009, s. 86.

Waloryzacja terenu przemysłowego pod kątem jego przydatności do pełnienia nowych funkcji jest dokonywana wieloaspektowo, w miarę dostępności informacji o danym terenie. Pod uwagę bierze się jego genezę, czyli rodzaj poprzedniej działalności, realizowanej na danym terenie. Ocena terenu na podstawie genezy ma charakter wstępny. Dotyczy ona generalnej klasyfikacji lub odrzucenia danej kategorii terenu dla niektórych funkcji. Niektóre rodzaje działalności realizowanej na danym terenie wykluczają bowiem realizację nowych funkcji, szczególnie tych związanych z przebywaniem ludzi (np. mieszkalnictwo czy rekreacja).

Właściwa waloryzacja terenu przemysłowego odbywa się na podstawie informacji o terenie i jego najbliższym otoczeniu. Informacje zgrupowano w trzech modułach¹⁹. Moduł I zawiera opis indywidualnych cech terenu, które wystarczają do przeprowadzenia wstępnej oceny, a oprócz tego pewien zakres danych dla porównawczej oceny potencjalnych kierunków zagospodarowania. Moduł II zawiera informacje na temat genezy terenu oraz jego interakcji z otoczeniem. Moduł III obejmuje oceny eksperckie pozwalające dokładnie ocenić indywidualne cechy terenu w kontekście docelowego kierunku zagospodarowania. Ponadto oceny eksperckie precyzują rodzaj działań niezbędnych dla usunięcia dotychczasowych zagrożeń środowiskowych.

Jako uszczegółwienie genezy terenu podaje się m.in. następujące informacje: jego wielkość, działania rekultywacyjne, zagrożenia środowiskowe wymagające natychmiastowej interwencji, uzbrojenie terenu, występowanie zabudowy oraz jej stan techniczny, charakterystykę obiektów kubaturowych, wewnętrzny układ komunikacyjny, obecne formy użytkowania terenu, rodzaj działalności, która spowodowała degradację terenu, występowanie odpadów na terenie, stwierdzenie zanieczyszczenia terenu ze wskazaniem ewentualnego wpływu tego zanieczyszczenia na środowisko i/lub zdrowie ludzi, zagrożenia radiologiczne i/lub deformacje związane z eksploatacją górnictwem, występowanie obiektów wpisanych na listę zabytków lub obiektów prawnej ochrony przyrody²⁰.

Na ocenę przydatności terenu do poszczególnych funkcji zagospodarowania składają się następujące punktowe oceny:

- wynikająca z genezy,
- interakcji terenu z otoczeniem,
- uwarunkowań górniczych,
- indywidualnych wewnętrznych cech terenu.

Zsumowanie punktowych ocen z uwzględnieniem wag dla poszczególnych składowych daje podstawę wyboru preferowanych kierunków zagospodarowania.

¹⁹ J. Ziara, R. Orpych: *Op. cit.*, s. 198-199.

²⁰ A. Starzewska-Sikorska: *Op. cit.*, s. 31.

2. Charakterystyka Ogólnodostępnej Platformy Informacji – Tereny Poprzemysłowe i Zdegradowane (OPI – TPP)

Docelowo Główny Instytut Górnictwa oraz Urząd Marszałkowski dążą do utworzenia w ramach Otwartego Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej (ORSIP) „Ogólnodostępnej Platformy Informacji – Tereny Poprzemysłowe i Zdegradowane (OPI – TPP)”, czyli powszechnie dostępnej, publicznej regionalnej bazy danych o terenach poprzemysłowych oraz prowadzonej na nich działalności.

Głównymi celami projektu są:

- „intensyfikacja procesu przekształceń terenów zdegradowanych,
- integracja działań na rzecz zrównoważonego rozwoju,
- poprawa systemu zarządzania środowiskiem w województwie śląskim,
- powszechny i nieodpłatny dostęp społeczeństwa do informacji o środowisku”²¹.

OPI-TPP będzie jednym z podsystemów dziedzicznych (podwęzłów) ORSIP, którego celem jest stworzenie wojewódzkiej, otwartej, cyfrowej platformy integrującej regionalne zasoby informacyjne o charakterze przestrzennym (geograficznym). Będzie ona zbudowana na podstawie Systemu Informacji Geograficznej (GIS), zgodnie z założeniami Krajowego Systemu Informacji o Terenie oraz wymaganiami dyrektywy INSPIRE. Baza danych systemu dla obszaru całego województwa śląskiego będzie zawierać informacje w postaci warstw informacyjnych o terenach przemysłowych i poprzemysłowych, elementach środowiska naturalnego i ich stanie oraz dodatkowo przykłady terenów poprzemysłowych, które zostały zagospodarowane i stanowią obszary tzw. „dobrych praktyk”. W ciągu ostatnich 20 lat w województwie śląskim zrealizowano szereg udanych projektów rewitalizacji terenów poprzemysłowych i zdegradowanych. Większość projektów była związana z budową hipermarketów i centrów handlowych. Komercyjne zagospodarowanie tych obszarów wymagających znacznych nakładów było możliwe z uwagi na wysoką stopę zwrotu z tych inwestycji.

Projekt obejmuje kilka etapów prac i działań zmierzających do stworzenia i wprowadzenia do użytku produktu finalnego w postaci OPI-TPP dla obszaru województwa śląskiego.

²¹ J. Bondaruk: Geneza oraz cele projektu Ogólnopolska Platforma Informacji – Tereny Poprzemysłowe (OPI-TPP). GIG, Katowice 9.03.2010 r. (prezentacja); J. Bondaruk, I. Nawara-Słomska, J. Ziara: System gromadzenia informacji o terenach poprzemysłowych w województwie śląskim. Ogólnodostępna Platforma Informacji – Tereny Poprzemysłowe i Zdegradowane jako integralna część Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej (RSIP). V Międzynarodowa Konferencja: Innowacyjne rozwiązania rewitalizacji terenów zdegradowanych. Centrum Badań i Dozoru Górnictwa Podziemnego, Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych, Ustroń 5-7 października 2011 r. (prezentacja).

W maju 2011 r. w wyniku przeprowadzonego postępowania w trybie przetargu nieograniczonego na zaprojektowanie, budowę i wdrożenie systemu OPI-TPP wybrano wykonawcę – konsorcjum Gispartner sp. z o.o. i ESRI Polska sp. z o.o. Do tworzenia bazy danych o terenach przemysłowych i zdegradowanych w ramach I etapu wykorzystano elektroniczny formularz eTPP, który składa się z następujących obszarów tematycznych w formie interaktywnych zakładek:

- „informacje osobowe i data,
- podstawowe informacje o terenie,
- własność, status prawny,
- użytkowanie, rekultywacja, uzbrojenie,
- zabudowa,
- zabytki, obiekty i obszary chronione,
- przyszłe zagospodarowanie terenu,
- degradacja, zanieczyszczenia, zagrożenia,
- informacje dodatkowe”²².

W celu uzyskania pełnej informacji na temat terenów mających potencjał i kwalifikujących się do ponownego wykorzystania i zagospodarowania rozpoczęto II etap prac nad tworzeniem bazy danych, w którym umożliwiono dostęp do bazy i formularza eTPP jednostkom nadal wprowadzającym dane oraz tym, które zamierzały dopiero dołączyć do takich działań.

W sierpniu 2011 r. zakończono prace nad dokumentacją projektową pn. Opracowanie projektu technicznego systemu OPI-TPP. Dokument powstał w wyniku realizacji Zadania 1 zamówienia: Kontrakt nr 3 – Budowa systemu informatycznego OPI-TPP w ramach Projektu Ogólnodostępna Platforma Informacji Tereny przemysłowe i zdegradowane jako integralna część Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej (RSIP). Dokument wyznacza kierunek budowy systemu i stosowanych w nim rozwiązań oraz harmonogram prac projektowo-wdrożeniowych, które będą realizowane w kolejnych etapach związanych z uruchomieniem portalu.

W październiku 2011 r. rozpoczęto III etap prac związanych z tworzeniem bazy danych o terenach przemysłowych i zdegradowanych za pomocą elektronicznego formularza eTPP polegający na dalszym uzupełnieniu bazy o zdegradowane tereny o różnym charakterze. Baza danych na tamten moment zawierała szczegółowe informacje o 512 terenach przemysłowych i zdegradowanych w województwie śląskim.

Na dzień 17 sierpnia 2012 r. baza danych systemu OPI-TPP o terenach przemysłowych i zdegradowanych przekroczyła 900 skatalogowanych terenów.

Kolejnym przedsięwzięciem wspierającym przekształcania terenów przemysłowych i zdegradowanych w województwie śląskim jest budowa syste-

²² Ibid.

mu Invest in Silesia. Województwo śląskie jako pierwsze w Polsce uruchomiło system informowania o możliwościach inwestycyjnych w regionie. System Invest in Silesia ma ułatwić gminom, miastom i powiatom przekazywanie ich oferty inwestycyjnej potencjalnym inwestorom. W systemie Invest in Silesia umieszczono zakładkę Tereny poprzemysłowe, początkowo zawierającą informacje o 400 potencjalnych terenach inwestycyjnych zlokalizowanych na tzw. brownfields. Dane w całości importowano z warstwy TPP w RSIP, a dostęp do podstawowych informacji oraz lokalizacji terenu jest możliwy w 5 językach. Obecnie informacje te poddano procesowi aktualizacji i weryfikacji.

Podsumowanie

Pełne i wiarygodne informacje o terenach poprzemysłowych stanowią wartość dla potencjalnych inwestorów zainteresowanych pozyskaniem terenów typu brownfields i mogą znacznie przyczynić się do wspierania ich przekształceń na zasadach komercyjnych.

Na dzień dzisiejszy w Polsce nie istnieją centralne bazy danych o terenach poprzemysłowych i zdegradowanych. Na poziomie regionów inwentaryzacje tych terenów są najczęściej wrywkowe i niepełne, co potwierdzają przeprowadzone badania ankietowe. Wynika z nich, że większość miast, w których występuje problem terenów poprzemysłowych i zdegradowanych, dysponuje tylko częściowymi informacjami na ich temat²³. Niemniej jednak istniejące internetowe bazy danych o zasobach terenów poprzemysłowych umożliwiają prezentację przeznaczonych do ponownego zagospodarowania terenów oraz ukazują skalę posiadanych przez gminy czy powiaty „nieużytkowanych zasobów”.

Ponowne zagospodarowanie terenów poprzemysłowych, które mogą stanowić zagrożenie dla innych terenów, jest wielkim wyzwaniem dla władz miejskich, regionalnych, a przez swoją masowość, ryzyko środowiskowe i społeczne również rządów państw uprzemysłowionych. Tereny poprzemysłowe są jednak cennym zasobem przestrzeni rozwojowej dla miast m.in. ze względu na ich położenie w pobliżu centrów miejskich. Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju ponowne ich zagospodarowanie ogranicza zajmowanie pod zabudowę nowych terenów.

Samorząd Województwa Śląskiego w ostatnich latach podjął działania zmierzające do stworzenia rozwiązań systemowych umożliwiających skuteczne

²³ M. Huculak: Rewitalizacja terenów poprzemysłowych. Polskie doświadczenia i perspektywy. W: Przestrzenne aspekty rewitalizacji śródmieścia, blokowiska, tereny poprzemysłowe, pokolejowe i powojkowe. Rewitalizacja miast polskich. Tom 4. Red. W. Jarczewski. Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2010, s. 150.

przywracanie terenom poprzemysłowym zdolności do pełnienia nowych funkcji gospodarczych, publicznych oraz przyrodniczych. Do efektów tych działań można zaliczyć m.in. przeprowadzenie wstępnej inwentaryzacji²⁴ terenów zdegradowanych, utworzenie Wojewódzkiej Bazy Terenów Poprzemysłowych (w ramach Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej) oraz opracowanie metodyki ich wstępnej waloryzacji, a także powstanie Wojewódzkiego Programu Przekształceń Terenów Zdegradowanych i Poprzemysłowych oraz OPI-TPP.

ACTIONS UNDERTAKEN IN THE SILESIA VOIVODSHIP IN THE FIELD OF REDEVELOPMENT OF POST-INDUSTRIAL AREAS

Summary

Over the last few years the local self-government of the Silesian Voivodship has undertaken a number of actions aimed at creation of systemic solutions to enable effective redevelopment of post-industrial areas so that they can start to perform new economic, public and natural functions. A failure to do so would definitely have negative impact on the local community and natural environment.

²⁴ Rewitalizacja terenów zdegradowanych..., op. cit., s. 12.